

“Anayasa Mahkemesi’nin yerleşmiş hukuk devleti tanımına göre; Anayasanın 2’nci maddesinde yer alan hukuk devleti, eylem ve işlemleri hukuka uygun, insan haklarına saygılı, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, her alanda adaletli bir hukuk düzeni kurup, bunu geliştirerek sürdüren, Anayasaya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, hukukun üstün kurallarıyla kendini bağlı sayan, yargı denetimine açık, yasaların üstünde yasa koyucunun da uyması gereken temel hukuk ilkeleri ve Anayasanın bulunduğu bilincinde olan devlettir. (Anayasa Mahkemesi, 2001/406 E. 2004/20 K. sayılı kararı).

Hukuki güvenlik ile belirlilik ilkeleri, hukuk devletinin önkoşullarındandır. Kişilerin hukuki güvenliğini sağlamayı amaçlayan hukuki güvenlik ilkesi, hukuk normlarının öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de yasal düzenlemelerinde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar. Hukuki belirlilik ilkesi ise yasal düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır ve uygulanabilir olmasını, ayrıca kamu otoritelerinin keyfi uygulamalarına karşı koruyucu önlem içermesini ifade etmektedir. Bu bakımdan, kanunun metni, bireylerin, gerektiğinde hukuki yardım almak suretiyle, hangi somut eylem ve olguya hangi hukuksal yaptırımın veya sonucun bağlandığını belli bir açıklık ve kesinlikte öngörebilmelerine imkân verecek düzeyde kaleme alınmış olmalıdır. Dolayısıyla, uygulanması öncesinde kanunun, muhtemel etki ve sonuçlarının yeterli derecede öngörülebilir olması gereklidir (Anayasa Mahkemesi, E.2013/39, K.2013/65, K.T. 22/5/2013)

Anayasa’nın 10’uncu maddesinde; “Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasî düşünce, felsefî inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir.

Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür. Bu maksatla alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı olarak yorumlanamaz

Çocuklar, yaşlılar, özürlüler, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malûl ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz.

Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz./Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar.” denilmek suretiyle kanun önünde eşitlik ilkesine yer verilmiştir.

Anayasanın "Temel Hak ve Hürriyetlerin Sınırlanması" başlıklı 13’üncü maddesinde; "Temel hak ve hürriyetlerin özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak kanunla sınırlandırılabilceği ve bu sınırlamaların Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve laik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamayacağı" düzenlenmiştir.

Anayasa Mahkemesinin sıkça vurguladığı gibi temel hakları sınırlayan kanunların şeklen var olması yeterli olmayıp yasal kuralların keyfiliğe izin vermeyecek şekilde belirli, ulaşılabilir ve öngörülebilir düzenlemeler niteliğinde olması gerekir.(AYM, E.2020/15, K.2020/78, 24/12/2020, § 9; E.2018/99, K.2021/14, 03/03/2021, § 76). Esasen temel hakları sınırlayan kanunun bu niteliklere sahip olması, Anayasa’nın 2. maddesinde güvenceye alınan hukuk devleti ilkesinin de bir gereğidir. Hukuk devletinde, kanuni düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net,

anlaşılır, uygulanabilir ve nesnel olması, ayrıca kamu otoritelerinin keyfi uygulamalarına karşı koruyucu önlem içermesi gerekir. Kanunda bulunması gereken bu nitelikler hukuki güvenliğin sağlanması bakımından da zorunludur. Zira bu ilke hukuk normlarının öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de yasal düzenlemelerinde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar. (AYM, E.2015/41, K.2017/98, 4/5/2017, §§ 153, 154). Dolayısıyla Anayasa'nın 13. maddesinde sınırlama ölçütü olarak belirtilen kanunilik, Anayasa'nın 2'nci maddesinde güvenceye alınan hukuk devleti ilkesi ışığında yorumlanmalıdır.

Anayasanın 36'ncı maddesinin birinci fıkrasında; "Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir." hükmüne; "Kanuni hakim güvencesi" başlıklı 37'nci maddesinde ise; "Hiç kimse kanunen tabi olduğu mahkemeden başka bir merci önüne çıkarılamaz. Bir kimseyi kanunen tabi olduğu mahkemeden başka bir merci önüne çıkarma sonucunu doğuran yargı yetkisine sahip olağanüstü merciler kurulamaz." hükmü yer almaktadır.

Kanuni hakim ilkesi özellikle fiil işlendikten sonra teşekkül ettirilen mahkemeler yönünden engelleyici bir ilke olmakla beraber, bu ilke, sadece olay anında mevcut olmayan mahkemenin sonradan teşekkül ettirilmesi ile sınırlı olmayıp, davanın açıldığı tarihte uyuşmazlığa bakacak mahkemenin ve mahkemece verilecek karara karşı başvuruda bulunulabilecek kanun yollarının da önceden belli edilmiş olmasını da kapsamaktadır.

2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'un Ek 1'inci maddesinde, 2577 sayılı Kanun'da öngörülen parasal sınırların; her takvim yılı başından geçerli olmak üzere, önceki yılda uygulanan parasal sınırların, o yıl için 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nun mükerrer 298'inci maddesi hükümleri uyarınca Maliye Bakanlığınca her yıl tespit ve ilan edilen yeniden değerlendirme oranında arttırılması suretiyle uygulanacağı öngörülmüştür.

2577 sayılı Kanun'un "Temyiz" başlıklı 46'ncı maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde konusu yüz bin Türk lirasını (01/01/2023 tarihi itibarıyla 581.000,00-₺) aşan uyuşmazlıklara ilişkin bölge idare mahkemesi kararlarının temyize tabi olduğu kurala bağlanmıştır. Yukarıda da belirtildiği üzere 2577 sayılı Kanun'un Ek 1'inci maddesi uyarınca, temyiz sınırı olarak belirlenen tutar, Maliye ve Hazine Bakanlığınca her yıl belirlenen yeniden değerlendirme oranına bağlı olarak artmakta olup, 01/01/2022 tarihi itibarıyla 261.000,00-₺'yi, 01/01/2023 tarihi itibarıyla 581.000,00-₺'yi aşan uyuşmazlıklara ilişkin olarak, bölge idare mahkemesince istinaf incelemesi sonucu verilen kararlar temyize tabi bulunmaktadır.

2577 sayılı Kanun'un Ek 1'inci maddesi uyarınca, kanun kapsamında yer alan parasal tutarların yeniden değerlendirme oranına tabi tutulmasında sakınca olmamakla beraber, davanın açıldığı tarih ile uyuşmazlığın vergi mahkemesi ve sonrasında istinaf dairesince karara bağlandığı süreçte, her yıl yeniden değerlendirme oranında güncellenerek arttırılarak parasal tutarlar da değişebildiğinden, davanın açıldığı tarihte temyiz yolu açık bir uyuşmazlık, istinaf mahkemesinin karar verdiği tarih itibarıyla temyiz yolu kapalı hale gelebilmektedir.

Hak arama özgürlüğü Anayasanın 36'ncı maddesinde düzenlendiği gibi Anayasanın 90'ıncı maddesinin beşinci fıkrası kapsamında aynı zamanda Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 6'ncı maddesinde öngörülen adil yargılanma hakkının (mahkemeye erişim ilkesi) da bir gereğidir. Nitekim Anayasa Mahkemesinin 17/11/2022 tarihli Fatih Emekli Başvurusu (Başvuru Numarası:2019/26269 kararında; "20. Anayasa'nın 36'ncı maddesinin

birinci fıkrasında, herkesin yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddiada bulunma ve savunma hakkında sahip olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla mahkemeye erişim hakkı, Anayasa'nın 36'ncı maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğünün bir unsurudur. Diğer yandan Anayasa'nın 36'ncı maddesine adil yargılanma ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin tarafı olduğu uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınan adil yargılanma hakkının madde metnine dahil edildiği vurgulanmıştır. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ni (Sözleşme) yorumlayan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Sözleşme'nin 6'ncı maddesinin (1 numaralı fıkrasının mahkemeye erişim hakkını içerdiğini belirtmektedir (Özakım Özel Sağlık Hiz. İnş. Tur. San. ve Tic. Ltd. Şti., B. No:2014/13156, 20/04/2017,34)." ifadelerine yer verilmiştir.

Yine Anayasa Mahkemesinin bir başka kararında (23/11/2022 tarihli hasankoray Şen Başvurusu (Başvuru Numarası:2019/24604) etkili başvuru hakkı; "Anayasal bir hakkın ihlal edildiğini ileri süren herkese, hakkın niteliğine uygun olarak iddialarını inceletebileceği makul erişilebilir, ihlalin gerçekleşmesini veya sürmesini engellemeye yada sonuçlarını ortadan kaldırmaya (yeterli giderim sağlama) elverişli idari ve yargısal yollara başvuruda bulunabilmek imkanının sağlanması" şeklinde tanımlanmıştır.

Bölge idare mahkemelerince istinaf istemleri hakkında verilen kararlar yönünden temyiz yoluna başvurulabilmesi, uyuşmazlığın belli bir parasal tutarı aşması şartına bağlanmış olup, davanın açıldığı, vergi mahkemesince uyuşmazlığın karara bağlandığı ve bölge idare mahkemesince istinaf istemi hakkında kararın verildiği tarihlerde geçerli olan temyize ilişkin parasal tutarlarda yıllar itibariyle farklılıklar oluşabilmekte ve yukarıda da ifade edildiği üzere davanın açıldığı tarihte temyiz yolu açık bir uyuşmazlık istinaf mahkemesince uyuşmazlığın karara bağlandığı tarih itibariyle temyiz yolu kapalı hale gelebilmektedir.

İptali istenilen Kanun maddesine ilişkin yargı uygulamasında temyiz edilebilirlik açısından bölge idare mahkemelerinin karar verdiği tarihte geçerli olan temyize ilişkin parasal tutarlar dikkate alınarak temyiz yolu açık veya kapalı olmak üzere kararlar verilmektedir. Davanın açıldığı tarih itibariyle temyiz yolu açık bir uyuşmazlığın, istinaf aşamasında bölge idare mahkemesince karara bağlandığı tarihteki temyize ilişkin parasal tutarlar dikkate alınarak temyiz yolu kapalı olmak üzere kararlar verilmesi Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinde yer alan adil yargılanma hakkı kapsamında mahkemeye erişim hakkı ve adil yargılanma halkının alt güvencelerinden hükmün denetlenmesini isteme hakkı yönünden ölçülü olmayacak şekilde kısıtlama getireceği gibi Anayasanın 36'ncı maddesindeki hak arama özgürlüğü ve 37'nci maddesinde düzenlenen tabii hakim ilkesine de uygun düşmeyecektir.

Diğer taraftan bir an için, başvuruya konu kanun maddesinde temyize ilişkin parasal tutarın davanın açıldığı tarihteki temyize ilişkin parasal tutarın mı yoksa bölge idare mahkemesinin karar tarihindeki temyize ilişkin parasal tutarın mı dikkate alınacağı hususunda bir belirleme yapılmadığı ve temyiz yolu kapalı olarak karar verilmesinin kanun maddesinden değil yargı uygulamasından kaynaklandığı kabul edilse dahi, yukarıda da ifade ettiğimiz üzere, bölge idare mahkemesi kararları yönünden davanın açıldığı tarihteki temyize ilişkin parasal tutarların mı yoksa bölge idare mahkemesi karar tarihindeki temyize ilişkin parasal tutarların mı dikkate alınacağı açısından Kanunda bir belirleme ve açıklığın bulunmaması nedeniyle, 2577 sayılı Kanun'un 46'ncı maddesinin birinci fıkrasının (b) bendindeki "Konusu yüz bin Türk lirasını aşan" ifadesinin, hukuk devletinin alt ilkeleri olan hukuki belirlilik ve hukuki güvenlik (öngörülebilirlik) ilkelerine de aykırılık taşıdığı ortadadır.

Nitekim, Anayasa Mahkemesinin 05.11.2008 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan 17.04.2008 tarihli, E:2005/5, K:2008/93 sayılı kararında; "Anayasa'nın 2'nci maddesinde yer alan hukuk devletinin temel ilkelerinden biri "belirlilik"tir. Bu ilkeye göre, yasal düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır, uygulanabilir ve nesnel olması, ayrıca kamu otoritelerinin keyfi uygulamalarına karşı koruyucu önlem içermesi de gereklidir. Belirlilik ilkesi, hukuksal güvenlikle bağlantılı olup birey, yasadan, belirli bir kesinlik içinde, hangi somut eylem ve olguya hangi hukuksal yaptırımın veya sonucun bağlandığını, bunların idareye hangi müdahale yetkisini doğurduğunu bilmelidir. Ancak bu durumda kendisine düşen yükümlülükleri öngörebilir ve davranışlarını ayarlar. Hukuk güvenliği, normların öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de yasal düzenlemelerde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar." ifadeleri yer almaktadır.

Dolayısıyla, somut norm denetimi yoluyla yaptığımız başvuruya konu düzenlemenin, herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık ve nesnel nitelikte olmadığı ve mevcut haliyle Anayasanın 2'nci maddesinde yer alan hukuk devleti ilkesine de aykırı olduğu düşüncesindeyiz.

Bir başka dile getirilmesi gereken husus ise; aynı tarihte açılan davaların vergi mahkemelerince ve sonrasında istinaf mahkemelerince karara bağlanma süreçleri, mahkemelerin iş yoğunluğuna göre farklılık taşıyabilmektedir. Dolayısıyla iş yoğunluğu farklı olan iki farklı yargı bölgesinde aynı tarihlerde temyiz yolu açık olarak açılan davaların vergi mahkemesi ve istinaf mahkemelerindeki yargı süreci farklılık arz edebilmekte ve iş yoğunluğu daha az olan yargı çevresinde açılan davada uyuşmazlığın daha kısa sürede karara bağlanması nedeniyle bölge idare mahkemesi karar tarihi itibarıyla temyiz yolu açık olarak karara bağlanabilirken, iş yoğunluğu daha fazla olan yargı çevresinde açılan davada, uyuşmazlığın vergi mahkemesi ve bölge idare mahkemesine ilişkin yargısal sürecin daha uzun olması ve bölge idare mahkemesi karar tarihi itibarıyla temyiz yolu kapalı olarak karara bağlanması, Anayasanın 10'uncu maddesinde düzenlenen eşitlik ilkesine de aykırı sonuçlar doğurmasına sebebiyet vermektedir.

Bu açıklamalar çerçevesinde, 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun "Temyiz" başlıklı 46'ncı maddesinin birinci fıkrasının (b) bendindeki "Konusu yüz bin Türk lirasını aşan" ifadenin; davanın açıldığı tarihte temyiz yolu açık bir uyuşmazlığın istinaf mahkemesinin karar verdiği tarih itibarıyla temyiz yolu kapalı hale gelmesine yol açması nedeniyle hak arama özgürlüğünü düzenleyen Anayasanın 36'ncı maddesine, davanın açıldığı tarihteki temyize ilişkin parasal tutarlar yerine istinaf mahkemesi karar tarihindeki parasal tutarların dikkate alınması nedeniyle Anayasanın kanuni hakim ilkesini düzenleyen 37'nci maddesine, temel hak ve özgürlüklerin ölçülü şekilde sınırlandırılmasını öngören Anayasanın 13'üncü maddesine, kanun yollarına ilişkin olarak temyize ilişkin parasal tutarın dava tarihindeki temyize ilişkin parasal tutarın mı yoksa istinaf mahkemesi karar tarihindeki parasal tutarın mı dikkate alınacağı açıkça belli edilmediğinden hukuk devleti (hukuki belirlilik ve öngörülebilirlik ilkeleri) ilkesini düzenleyen Anayasa'nın 2'nci maddesine, aynı tarihte açılan benzer nitelikli davaların farklı kanun yollarına tabi olması sonucunu doğurması nedeniyle de Anayasanın 10'uncu maddesine aykırı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

3. SONUÇ

Yukarıda açıklanan nedenlerle, 1982 Anayasasının 2, 10, 13, 36 ve 37'nci maddelerine aykırılık teşkil ettiği değerlendirilen 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'un "Temyiz" başlıklı 46'ncı maddesinin birinci fıkrasının (b) bendindeki "Konusu yüz bin Türk lirasını aşan" ifadesinin iptali için Anayasanın 152'nci ve 6216 Sayılı Kanununun 40'ıncı maddeleri gereğince Anayasa Mahkemesine başvurulmasına, Anayasaya aykırılığın değerlendirilmesi için, gerekçeli başvuru kararının aslı, başvuru kararına ilişkin tutanağın onaylı örneği ve dava dilekçesi ile dosyanın diğer ilgili bölümlerinin onaylı örneklerinin Anayasa Mahkemesine gönderilmesine, 1982 Anayasasının 152'nci maddesinin üçüncü fıkrası hükmü gereğince dosyanın Anayasa Mahkemesine gelişinden başlamak üzere 5 (beş) ay içerisinde karar verilmesinin beklenilmesine, 19/01/2023 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

”